

Acta Bricolensia

9/2025

Neschers Kommendörsvisa

av

Bengt Gustaf Jonshult

Acta Bricolensia är Sällskapet Par Bricoles serie med digitala artiklar publicerade av Den Bacchanaliska Akademien

Redaktion

Christer Alexandersson, Dan Ekström, Hans Gillgren,
Mats Hayen och Peter Lind

Neschers Kommendörsvisa

Bengt Gustaf Jonshult

Ett återkommande musikaliskt inslag i Par Bricole är den så kallade *Kommendörsvisan*.

Traditionen att med sång hylla Sällskapets kommendörer sträcker sig på det idémässiga planet tillbaka till Bellmans ordensfantasi Bacchi Orden från 1760-talet.

En stor del av skaldens äldre bacchanaliska texter tillkom inom ramen för Bacchi Orden. På samma sätt tillhör många av hans bacchanaliska visor från 1780 och framåt livet i Par Bricole. Den burleska komiken, som inte sällan överskred gränsen till vad som kan uppfattas som lågt och plumpt, var framför allt det som tidigt befäste Bellmans ställning som visskald – och som i viss mån lockade hans goda vänner att förvandla Bacchi Orden till en verklig sällskapsorden.

I Par Bricoles arkiv finns den allra första kommendörsvisan, författad enligt Daniel Georg Nescher av Carl Israel Hallman:

När Moses ur Egypten drog
Och genom Öknen wandra,
Han M:s på alla Flickor tog;
Fast Aron därpå klandra.
Hwar Flicka log, när k...n stog;
Det gick just till, som i Städer:
Och minnet utaf denna färd,

Hwar trogen Själ ännu gläder.
Wahrhaftig, wir sollen nun Trinken! ://:
Fallerallerara fallera ://:
Das Wasser bleibt an den Linken! ://:

Wi ha sedt Skutor många nog;
Af wattnet platt förgiöras;
Pharaos här i wattnet Dog,
Och Petersburg förstöras.
Men ägta Bröder Par Bricole,
De lärt att wattnet hata;
De känna värdet af en Bål,
Och Pouchen aldrig rata.
Wahrhaftig, wir sollen nun Trinken! ://: etc.

I arkivet finns två avskrifter av kommendörsvisan.

Den första varianten (på bild till höger), bär titeln ”Äldste Commendeurs Wisan” och den andra (bild på nästa sida), bär titeln ”Den Första Commendeurs Wisan”.

Varianten till höger synes vara förd av Neschers hand, med typiskt noggrann numrering och paginering (och med angivande av författarens namn: *C. I. Hallman*).

Den andra varianten har undgått en hel del ändringar, där det uppenbarligen har funnits vissa dubier med rad fem. I rad åtta har ordet ”Christen” ersatts med ”Trogen” och i den andra versen har Petersburg fått ge vika åt Lissabon (till saken hör att båda städerna drabbades hårt av översvämningar).

En gissning är att den andra varianten är den äldsta – till synes tillkommen under mer improviserade omständigheter.

Värt att nämnas är att den första versen i båda versionerna, till stora delar, överensstämmer med en visa attribuerad till Bellman i en avskrift från 1765:

När Moses ur Egypten drog,
Och genom öknen vandra,
Israels barn had’ manna nog,

Äldste Kommendörsvisan. Wisan.

När Moses ur Egypten drog

Och genom Öknen wändra,

Man M:s på alla Flickor tog;

Fast Aron därpå kländra.

Howar Flicker tog, när R...u stog;

Det gick just till, som i Städer;

Och Minnet utaf denna Färd,

Howar trogen Själ ännu gläder.

Wahrhaftig, wir sollen nun trinken! //

Falleratteraw falleraw //

Dafs Wasfer bleibt an den Linken! //

# # #

Wi ha' sedt Skutor många nogi

Af Wattnet platt förjöras;

Pharaos Mer i Wattnet Dog,

Och Petersburg förskeras.

Men ägta Bröder Par Bricole,

De lart att Wattnet ha'ka;

De kånne Wår det af en Bål,

Och Pounchen aldrig rata.

Wahrhaftig, wir sollen nun trinken! // etc

af G. D. Hallman.

Men lika fullt de klandra.
De vändes vid så löser mat,
Det var för mager föda.
Jag vet, at de af drufvors saft
Sig hellre velat göda.
So eben bist du, wahrhaftig,
Fallerallerarallei
Dass Wasser tut mir nicht kraftig.

Detta är i sig inget tecken på litterär stöld, utan visar på hur texter under 1700-talet kunde traderas, förändras och imiteras på ett tämligen fritt sätt. Ett tänkbart alternativ är för övrigt att författaren till den första kommendörsvisan är just Carl Michael Bellman. Något som talar för detta är textens andra vers. Den startar med raderna:

Wi ha sedt Skutor många nog
Af wattnet platt förgiöras.”

De flesta dryckesvisor har sin egen typologi och i många fall utvecklar de också egna troper. Den sista versen av Fredmans sång 10 (Supa klockan över tolv) avslutas till exempel med orden:

Och oss sedan döda, I det våta röda.

... där döden är en metafor för den yttersta lycksaligheten som uppnås genom berusning och *det våta röda* står givetvis för det röda vinet. Men det var i dryckesvisetraditionen även en allusion till Röda havet, i vilket vatten Faraos här i någon mening dog.

I en svensk variant på den franska dryckesvisan ”La Mer Rouge en sa couleur” från 1600-talet, heter det:

När som Pharao med sin här
kom til hafwet röda

Den Första Kommandörsvisan.

När Moses ur Egypten drog
och genom ~~af~~ ^{den} wandra,
och han M. på alla Slickor tog;
fast drott där på kländra,
Hwar Slicka log, då ~~den~~ ^{den} log,
Det gick juft till, som i Städer.
Och minnet utaf denna färd
Hwar ~~den~~ ^{trogen} Sjal annu gläder.
Wahrhaftig wir sollen nun trinken
faller aller alla fallera: ||
Dass Wasser bleibet anden linken: ||

#

Wi sedt Skutor många, nog,
af watten platt förgjöras;
Pharaos här i watten dog
och Peterobrigg förstoras.
Men ägsta Bröder Par Bricole,
De ~~wata~~ ^{lärt att} watten hata;
De ~~wate~~ ^{känna} wärdet af en Däl
och Pouchen aldrig rata.
Wahrhaftig wir sollen nun trinken

Nachher für

47.

Den första Kommandörsvisan. Par Bricoles arkiv.
Foto: Mats Hayen.

till drick stod deras begär,
hwaraf de blefwo döda.

Det *våta röda* och kopplingen till Farao gav Bellman även stoff till en hel dryckesvisa (här ur en avskrift från 1767):

Kiäre bröder ! Drickom Mosis skål,
Han är döder, men i denna Bål,
wi hans namn uplifwa,
oss på resan gifwa,
I det friska, friska röda Haf:
denna Bischofs slefwen,
för vår wärd är blifwen
Mosis staf:
Hafwet han med denna stafwen delar;
Pharao han kom med alt gewalt;
Konsten honom felar,
Han med Wagn och selar,
Plumpa neder, som en tunna malt.
Lika godt må wara , wi torr skodda fara, Marche öfwer alt.

Moses, vattnet, vinet, bålet, havet och Farao är återkommande troper, både i Kommendörsvisans andra vers och i Carl Michael Bellmans visa från 1765. Texternas andemening är densamma.

I samband med att det libertinistiska 1700-talet övergick i det romantiska 1800-talet ägde en allmän smakförändring rum. Par Bricoles äldsta Kommendörsvisa uppfattades som föråldrad och uppdraget att författa en ny Kommendörsvisa gick till Daniel Georg Nescher:

Bacchi Lofsång

Dygden vi dyrka,
måttlighet yrka,
ordning och styrka
fästa vårt band!

Vänner vi pröva!
Munterhet öva!
Dem, som behöva,
räckes vår hand!
Främling! Oss gläder,
Bacchus tillstäder,
att Du inträder
uti hans hus!
Vill du nu svära
följa dess lära,
lagom förtära?
Skall Du få ljus.

Med betoning på dygd, måttlighet, ordning, munterhet och ”lagom förtära” ingick den nya Kommendörsvisan som en del av Neschers reformarbete i Par Bricole.

I 1799 års statuter, till stor del är utformade av Nescher, deklarerar att:

Inbördes Wänskap, Aktning och förtroende äro detta Sällskaps hufvudsakelige föremål. At under muntra och anständiga tidsfördrif lindra lifvets besvärligheter och torftiga medmenniskors nöd” och för att bli en värdig medlem krävs ”anständig Qvickhet och munterhet, ett ömt, medlidande och vänfast hjerta, samt stadga och måttelighet i alla nöijen.”

Vår tids *Kommendörsvisa* bygger vidare på Daniel Georg Neschers programförklaring:

Munterhet, ordning, förtrolighet, styrka,
veta förena på sätt som sig bör.
Arbeta nitiskt och Bacchus rätt dyrka
Tillhör varenda Bricolekommendör.
Uslingar hjälpa som nöden betunga
Vänskap och aktning bevisa med flit.
Måtteligt dricka och anständigt sjunga
får man sig lära i Bricoleriet.

Sådana plikter, Så ärbara seder
Böra värderas Utav en och var.
Därföre till kommendörernas heder
Fatten pokalerna, Safter ej spar.
Sjungom och låtom oss armbågen höja,
Skål för var tratt i ett rosenrött band.
Kyssten och hjärtat vår vänskap skall röja,
Troheten fästas med slaget i hand.

Det är en annan ton i Neschers kommendörsvisa, än i de tidiga backanaliska kväden som Bellman och Hallman med flera skrivit i exklusivt manliga sällskap, på klubbar eller i Par Bricolekretsar.

Att indela visorna i distinkt skilda grupper efter den tänkta publiken, låter sig emellertid knappast göra.

Både den manliga och kvinnliga publiken på 1700-talet hade ingalunda någon prydhets – varken *in Baccho* eller *in Venere*. Snarare kan man tala om en allmän förskjutning från frihetstidens smak till det mer förfinade gustavianska samhället. Dryckesvisans grundfunktion är och förblir densamma oavsett miljöbyten och sociala förändringar.

Även Bellman anammade den mer ”återhållsamma stilen”. I en Par Bricolesång daterad den 15 maj 1786 deklarerar skalden:

Vårt göromål på denna vår dag
Är at bekräfta vår åldriga lag
Vinet till ära i måttliga mått,
Hedra bricoler och önska dem godt

Slutligen några ord om den musikaliska inramningen.

Melodin till den första kommendörsvisan är okänd (likaså till den bellmanska förlagan), men Neschers visa ”Bacchi Lofsång”, ska, uppger källorna, sjungas på en melodi av *Wolfgang Amadeus Mozart*.

”Thema med 9 variationer af Mozard” trycktes i Olof Åhlströms *Musikaliskt Tidsfördrif* 1791 (Nr 10, 11 och 12). Det var en tidskrift som utgavs 1789–1834 i Stockholm.

Musikstycket ”Thema med 9 variationer af Mozard” trycktes i Olof Åhlströms *Musikaliskt Tidsfördrif* 1791.

Olof Åhlström, som var medlem i Par Bricole, hade 1790–1791 redigerat Fredmans epistlar och Fredmans sånger.

Åhlström och Nescher hade tidigare samarbetat, bland annat i samband med utgivningen av epistlarna, då Nescher ägde en tidig avskrift av de femtio första epistlarna.

Troligtvis presenterade Olof Åhlström Mozarts melodi för Daniel Georg Nescher.

Grundtemat, med sin relativt enkla uppbyggnad (variationerna är dock betydligt mer avancerade), passade perfekt för en ny Kommendörsvisa i Par Bricole.

Mozart komponerade dock inte melodin.

I själva verket skrevs den drygt tjugo år tidigare av den franska kompositören Nicolas Dezède. Den ingår som ariett i operetten *Julie* från 1772, Arietten i fråga förekommer i början på Akt 2, ”Lison dormait dans un bocage”.

Mozart ska ha sett pjäsen i Paris år 1778 och nedtecknat temat. Den räknas bland hans större variationsuppsättningar, både på grund av sin omfattning (den är nästan tjugo minuter lång) och i sitt breda och färgstarka omfång (KV 264).

Neschers Kommendörsvisa är sålunda en fri adaption från Mozart, men konturerna på visan ”Lison dormait” är tydliga.

Märkligt nog finns det en helt annan text, skriven av Hallman, som även den kan sjungas på Dezèdes melodi. Texten återfinns i Hallmans teaterstycke *Finkels Parentations-Act* från 1777:

Bacchus är redlig,
Torstig och fredlig
Lefwer så makligt och fettmar i söl;
Röd uti synen
Och ögonbrynen
Blötas och frodas af svett och af öl.
Bacchus är lustig,
Fucktig och mustig,
Röker sin rulltobak, grinar åt soln,
Han sig förlustar
Stånkar och pustar,
Til des han hwimlar och tumlar af stoln.

Säkerligen bara en slump. Under alla omständigheter utgör Neschers kommendörsvisa (och dagens version) en av *Par Bricoles* allra äldsta sångtraditioner.

Visorna har sjungits intakta i över 220 år.